

NOTAT

Bilag 6.1.2 - Status på klyngeindsatsen

Formål

Notatet har til formål at give en introduktion til klyngeindsatsen efterfulgt af en status på bestyrelsens klyngeindsats.

Baggrund

Forenklingssudvalget for Erhvervsfremme identificerede i 2016 over 60 danske klynge lignende organisationer med store overlap og konkurrerende offentligt støttede tilbud. På den baggrund anbefalede udvalget, at klyngeindsatsen skulle konsolideres, hvorfor det i 2018 blev en del af den politiske aftale om forenkling af erhvervsfremmesystemet og Lov om erhvervsfremme.

Folketinget har med lov om erhvervsfremme givet Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse (DEB) til opgave at udpege et antal erhvervs- og teknologiområder inden for hvilke, der kan udbydes offentlig finansiering til klyngeorganisationer. Det uddybes i lovbemærkningerne, at bestyrelsen i sin strategi forventes at udpege 10-12 klynger samt et mindre antal start-up klynger inden for spirende teknologier og markeder. Den samlede strategi, og dermed også udpegning af erhvervs- og teknologiområder, skal ifølge loven aftales med erhvervsministeren.

Efter udpegningen indstilles erhvervs- og teknologiområderne til uddannelses- og forskningsministeren, der efter ansøgning kan udpege højst én national klyngeorganisation inden for hvert erhvervs- og teknologiområde. I henhold til Lov om erhvervsfremme er det kun ansøgere, der udpeges som klyngeorganisation efter denne proces, der kan modtage støtte fra bl.a. DEB og Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (UFS) til klyngeaktiviteter. Tilsvarende gælder, at bl.a. kommuner kun kan støtte klyngeaktiviteter hos de udpegede klyngeorganisationer. Dette sikrer en fokusering af de pågældende offentlige midler til højst én klyngeindsats på hvert erhvervs- og teknologiområde. Klyngeorganisationer kan derudover søge øvrige relevante midler i forlængelse af deres kerneopgave.

I *Erhvervsfremme i Danmark 2020-2023* udpegede bestyrelsen 11 erhvervs- og teknologiområder samt to spirende områder. Herudover udvalgte uddannelses- og forskningsministeren yderligere to spirende områder ud over de af bestyrelsen strategisk udpegede. Det skete via en bottom up-tilgang ifm. ansøgning via konkurrenceudsatte midler, som bestyrelsen med sin nuværende strategi havde givet

ERHVERVSSTYRELSEN

Vejlsøvej 29
8600 Silkeborg

Tlf. 35 29 17 00
CVR-nr 10 15 08 17
E-post deb@erst.dk
www.erst.dk

ERHVERVS MINISTERIET

mulighed for. I perioden 2021-2024 er der således udpeget 15 erhvervs- og teknologiområder¹, som fremgår nedenfor.

Oversigt

<i>Nuværende udpegede erhvervs- og teknologiområder</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Miljøteknologi • Energiteknologi • Fødevarer og bioressourcer • Maritime erhverv og logistik • Life science og velfærdsteknologi • Byggeri og anlæg • Design, mode og møbler • Avanceret produktion • Digitale teknologier 	<ul style="list-style-type: none"> • Finans og fintech • Turisme (ingen klyngeindsats) • Robot- og droneteknologi (spirende) • Animation, spil og film (spirende) • Forsvar, rum og sikkerhed (ydl. spirende) • Lydteknologi (ydl. spirende)

Klyngeindsatsen er et samarbejde mellem bestyrelsen og Uddannelses- og Forskningsministeriet, der betegnes ”Innovationskraft 2021-2024”. Indsatsen har en årlig finansiering på 160 mio. kr., idet DEB og UFM hver tildeler midler svarende til ca. 80 mio. kr. pr. år. Det tværministerielle samarbejde ses bl.a. gennem et fælles styringskoncept, evalueringsramme og en fælles definition af klyngernes kerneopgave, ligesom tildeling af midler og udvælgelse af klyngeorganisationer i 2020 skete via et fælles opslag med de samme krav, kriterier mv.

I forbindelse med udvælgelsen af klyngeorganisationer i 2020 blev der stillet krav om, at klynger skal være private organisationer, der opererer på et alment nytigt grundlag, at de skal besidde eller arbejde på opnåelse af guldcertificering efter den europæiske klynge kvalitetsordning ECEI, og at deres bestyrelser skal rumme repræsentation fra både erhvervsliv og videninstitutioner.

Formålet med klyngeindsatsen er at styrke innovationskraften i danske virksomheder inden for Danmarks stærkeste og mest lovende erhvervs- og teknologiområder. Dertil er klyngernes kerneopgave at understøtte aktiviteter, der fremmer samarbejde om innovation, herunder videnbaseret innovation mellem virksomheder og med forsknings- og videncenter samt andre aktører i hele klyngens økosystem. Til dette er klyngernes primære virkemidler facilitering af innovationssamarbejde, matchmaking, netværks- og partnerskabsdannelse samt videndeling.

¹ Turisme blev udpeget som et erhvervs- og teknologiområde, men da der allerede er etableret et særskilt turistfremmesystem via de kommunale destinationsselskaber og de nationale turistorganisationer, træder dette i stedet for en klyngeindsats. Der er således ikke udpeget en selvstændig klyngeorganisation for turisme, men turistvirksomheder har adgang til relevante klynger på lige fod med andre virksomheder.

Faktaboks: Klyngernes aktiviteter

Hver klyngeorganisation repræsenterer et unikt økosystem, hvor virksomhedernes innovationsbehov, -modenhed og -potentialer varierer på tværs af erhvervs- og teknologiområder. Derfor varierer også den specifikke portefølje af innovationsfremmende aktiviteter, som hver klyngeorganisation samlet set udvikler og tilbyder til virksomhederne. Fælles for tilbuddene er, at de på forskellig vis kombinerer følgende tre hovedkategorier:

- **Videnspredning og netværksdannelse**, herunder formidling af brancherelateret viden, der kan understøtte virksomhedernes innovation. Her vil klyngerne ofte agere som brobygger ved at skabe grundlag for videnoverførsel og relationsopbygning mellem virksomheder og med videninstitutioner m.fl. Det kan fx ske via oplæg, workshops, netværk eller konferencer og kan bidrage som indledende aktiviteter for de virksomheder, der ikke tidligere har deltaget i klyngeaktiviteter.
- **Matchmaking**, hvor klyngerne matcher virksomheder med videninstitutioner, andre virksomheder eller andre relevante aktører mhp. at indgå i et konkret innovationsrettet samarbejde.
- **Innovationssamarbejde**, hvor min. én iværksætter eller SMV samarbejder med andre, fx en videninstitution, anden virksomhed eller myndighed mhp. at udvikle eller indføre innovative produkter, løsninger, processer, markedsføring eller forretningsmodeller. Her har klyngen typisk en faciliterende rolle, forestår administration mv.

Klyngens primære opgave er at agere neutral samarbejdsplatform, mens dyb viden og det innovationsmæssige fagindhold (forskning, teknologiudvikling mv.) i partnerskaberne er placeret hos de samarbejdende partnere, herunder virksomheder, videninstitutioner, private aktører på private, velfungerende markeder m.fl. Samtidig har klyngerne en væsentlig opgave i at sikre, at deres indsatser ikke overlapper med andre indsatser i erhvervsfremmesystemet eller på det private marked, herunder fx specialiseret 1:1-vejledning, der håndteres af de tværkommunale erhvervshuse, eller interessevaretagelse, der udføres af fx brancheorganisationer.

Klyngernes målgruppe er i dag beskrevet som:

- SMV'er, der allerede er innovationsaktive
- SMV'er, der endnu ikke har innovationsaktiviteter
- SMV'er, der samarbejder med store virksomheder
- Innovation blandt iværksættere, herunder samarbejde mellem iværksættere, etablerede virksomheder og videninstitutioner

Det er et krav, at klyngernes indsatser centrerer sig om samarbejdsbaseret innovation i SMV'er eller at styrke SMV'ers forudsætninger herfor. Det kan både være de iværksættere og etablerede SMV'er, der allerede er innovationsaktive eller dem, der ikke er. Store virksomheder må gerne indgå i indsatserne, herunder i innovationssamarbejder, såfremt formålet med indsatsen er at styrke iværksætterne eller SMV'ernes innovationskapacitet.

Klyngeorganisationernes aktiviteter skal være tilgængelige for deres målgruppe på tværs af hele landet. Det er klyngernes opgave at etablere denne tilgængelighed på en effektiv, overskuelig og relevant måde begrundet i målgruppens behov og geografiske fordeling.

Udover midlerne fra DEB og Uddannelses- og Forskningsministeriet udgøres klyngernes økonomi også af offentlige projektmidler fra andre myndigheder, EU, Innovationsfonden, EUDP/MUDP, kommuner og i enkelte tilfælde regioner. Klyngerne har desuden private kontante indtægter fra medlemskaber, sponsorater og private fonde mv., der i gennemsnit udgør ca. 13 pct. af klyngernes økonomi. Klyngerne modtager ikke egentlig basis- eller driftsfinansiering som fx erhvervshuse, universiteter eller GTS'er. Til trods herfor har klyngerne også behov for at kunne finansiere en række udgifter relateret til basal organisationsdrift og varetagelse af rollen som national klyngeorganisation, hvilket bl.a. omfatter husleje, kontorhold mv.

Udpegningerne af hhv. erhvervs- og teknologiområder og klyngeorganisationer medførte i 2020 for størstedelen af klyngerne en længere og ressourcekrævende konsolideringsproces. Det har for nogle klynger betydet, at de først var operationelle i løbet af 2021, hvorfor flere af disse klynger (både store og små) stadig kan betegnes som nyetablerede og fortsat ved at finde fodfæste.

Status på klyngeindsatsen

Som led i det tværministerielle samarbejde mellem bestyrelsen og UFS er der etableret en evalueringsramme mhp. dataindsamling og udarbejdelse af analyser i udpegningsperioden 2021-2024. Den består bl.a. af klyngernes årlige indberetninger af grundregistreringer, og en survey-undersøgelse af klyngedeltagernes (både virksomheder og videninstitutioner) tilfredshed, oplevede udbytte mv.

Det betyder, at der ca. 2 ½ år efter klyngernes oprindelige udpegning efter erhvervsfremmereformen kan gives en status med udgangspunkt i klyngernes grundregistreringer for 2021 og 2022 og tilfredshedsundersøgelsen i 2022².

Det er på nuværende tidspunkt endnu ikke muligt at effektmåle klyngeindsatsen. Det skyldes, at den nuværende klyngeindsats først startede i 2021, hvilket betyder, at virksomheder tidligst har kunne indgå i og afslutte innovationssamarbejder i det år, og at Danmarks Statistik først offentliggør data med et års forsinkelse. Det er således tidligst muligt at effektmåle klyngeindsatsen (og kun for 2021) senere i 2023. En sådan måling vil ske på cirka to års afstand af virksomhedsdeltagelsen, og det formodes – baseret på effektmåling af lignende innovationsindsatser – at den fulde effekt først kan registreres efter yderligere nogle år. Det beror på, at innovationssamarbejde er en type af virkemiddel, der fra matchmaking over konkret samarbejde og til introduktion af fx et nyt produkt og dets indvirkning på virksomhedens topline, har en relativt lang virkningshorisont,

² Undersøgelsen er gennemført i foråret 2022 blandt et udsnit af deltagere fra virksomheder og videninstitutioner baseret på deres deltagelse i aktiviteter i 2021 og første halvdel af 2022. Der er modtaget 937 besvarelser fra virksomheder og 388 besvarelser fra videninstitutioner.

før det kan detekteres i officielle statistikker. Der indsamles systematisk data om de finansierede aktiviteter, og effektmålinger vil indgå i arbejdet med at følge klyngeindsatsen, når tilstrækkelige valide data foreligger.

Ses der på tværs af klyngernes grundregistreringer og udviklingen mellem de to første bevillingsår i 2021 og 2022, tegner der sig et billede af, at klyngerne har fået etableret fungerende økosystemer, og at der er fremdrift i klyngeindsatsen. Fremdriften ses bl.a. ved, at størstedelen af klyngerne mellem 2021 og 2022 har oplevet fremgang i antal deltagere og medlemmer. Fremgangen ses f.eks. ved en stigning i antal deltagervirksomheder svarende til 13 pct.³.

Ses der på det private engagement i klyngerne, er andelen af privat medfinansiering i 2022 i gennemsnit 13 pct. Hertil er det et opmærksomhedspunkt, at andelen af privat medfinansiering varierer meget mellem klyngerne (fra 2 pct. til 49 pct.). Det er ligeledes et opmærksomhedspunkt, at gennemsnittet er faldet med 3 pct-point fra 2021 til 2022. Årsagen hertil kan være, at klyngernes samlede finansiering er steget gennem flere offentlige bevillinger, hvor privat medfinansiering via fx kontingenter ikke er fulgt tilsvarende med, hvilket kan skyldes, at klyngerne har nået deres naturlige maksimum af medlemmer, eller at virksomhedernes økonomiske udfordringer under pandemien har medført mindre betalingsvilighed, som har betydet, at virksomheder har meldt sig ud af klyngerne.

Nedenfor fremgår væsentlige nøgletal fra klyngernes grundregistreringer for 2021 og 2022. I bilag 6.1.4 fremgår udvalgte grundregistreringer for hver udpeget klyngeorganisation.

³ Unikke deltagere er beregnet pga. de 13 klynger, der har indleveret grundregistreringer for begge år. Det betyder, at MARLOGs deltagere i 2021 ikke er medregnet.

Nøgletal fra klyngernes grundregistreringer 2021-2022

<p>Medlemmer⁴</p> <ul style="list-style-type: none"> I 2022 har klyngerne tilsammen 4.072 medlemmer, svarende til et gns. medlemstal pr. klynge på 313 medlemmer. Fra 2021-2022 har der været en stigning i medlemmer svarende til 22 pct. 	<p>Virksomhedsdeltagelse</p> <ul style="list-style-type: none"> I 2022 har klyngerne tilsammen engageret 8.060 unikke danske virksomheder, hvilket er en stigning på 13 pct. fra året før. Private virksomheder udgør i 2022 i gns. 82 pct. af klyngernes samlede deltagere.
<p>Herunder private medlemmer</p> <ul style="list-style-type: none"> I 2022 har klyngerne tilsammen 3.676 private medlemmer, svarende til et gns. medlemstal pr. klynge på 289. Fra 2021-2022 har der været en stigning af private medlemmer svarende til 22 pct. 	<p>Klyngernes fuldtidsårsværk</p> <ul style="list-style-type: none"> I 2022 beskæftiger klyngerne tilsammen 286 årsværk. Fra 2021-2022 har der været en stigning svarende til 21 pct. <p>Privat finansiering⁵</p> <ul style="list-style-type: none"> I 2022 udgør privat finansiering i gns. 13 pct af klyngernes samlede finansiering.

Ses der i stedet på survey-undersøgelsen af klyngedeltagernes tilfredshed, oplevet udbytte mv. har størstedelen af de adspurgte virksomheder tilkendegivet, at de er tilfredse med udbuddet af klyngens aktiviteter. Undersøgelsen viser også, at særligt virksomheder, der har deltaget i samarbejdsprojekter, har opnået et konkret innovationsudbytte. Det samme gælder for virksomheder med stor innovationskapacitet (innovationsmodenhed), og virksomheder, der deltager i flere aktiviteter. Samlet set illustrerer undersøgelsen, at de virksomheder, der har deltaget i klyngeaktiviteter, finder klyngeindsatsen relevant og understøttende for samarbejdsbaseret innovation.

I undersøgelsen har en tredjedel af virksomhederne tilkendegivet, at de har modtaget relevante henvisninger, information eller vejledning om andre offentlige eller private ordninger og finansieringsmuligheder. Derudover kan det udledes af undersøgelsen, at klyngerne i relativt højt omfang henviser til erhvervshusene. Dette viser samlet, at klyngerne i væsentlig grad bidrager til at skabe et sammenhængende innovations- og erhvervsfremmesystem. Undersøgelsen viser dog, at der er forbedringspotentiale ift. klyngernes henvisninger til private rådgivere og private investorer.

Nedenfor fremgår udvalgte resultater fra undersøgelsen. I appendiks 6.1.a fremgår et klausuleret udkast af hele undersøgelsen, hvor der i bilag 6.1.4 fremgår udvalgte nøgletal for hver udpeget klyngeorganisation.

⁴ Medlemmer opgøres som de virksomheder og andre aktører, der betaler kontingent eller har lavet en skriftlig interessetilkendegivelse.

⁵ Privat finansiering dækker over kontingenter fra private virksomheder og bevillinger fra private fonde.

Udvalgte resultater fra survey-undersøgelsen om klyngedeltagernes tilfredshed, oplevet udbytte mv.

<p>Tilfredshed</p> <ul style="list-style-type: none"> • 76 pct. af de deltagende virksomheder er tilfredse med udbuddet af klyngernes aktiviteter. • 69 pct. af virksomhederne svarer, at aktiviteterne er dækkende og relevante for deres behov. <p>Tilgængelighed</p> <ul style="list-style-type: none"> • 74 pct. af virksomhederne angiver, at klyngernes aktiviteter er geografisk tilgængelige. <p>Henvisninger</p> <ul style="list-style-type: none"> • 36 pct. af virksomhederne har modtaget relevante henvisninger, information eller vejledning om andre offentlige eller private ordninger og finansieringsmuligheder. 	<p>Udbytte</p> <ul style="list-style-type: none"> • 34 pct. af virksomhederne har svaret, at deres deltagelse i klyngeaktiviteter har bidraget til konkret innovationsudbytte. • Virksomhedernes innovationsudbytte omhandler særligt bæredygtighed (42 pct.) og grøn omstilling (44 pct.), mens kun 28 pct. vedrører for digitalisering eller automatisering. • 62 pct. af virksomhederne oplever, at deltagelse i klyngernes aktiviteter har bidraget til relevante kontakter, matchmaking eller netværk med andre
---	--